

1200-talet. I jordfyllningen i skålen fann man en liten snidad, tyvärr ej daterbar träknapp, eljest intet av värde. Skålen har i Statens historiska museum inv.nr 27.600: J 879. Efter konserveringen av skålens olika delar, botten, stäver och rester av vidjeband, upptäcktes på bottenundersida ett par runor.

Furu. Skålens höjd ca 5 cm. Botten är nu något oval med en diameter av 8,4–6,7 cm, tjocklek 0,5 cm. Runornas höjd 3,3 cm.

Inskrift:

•a• a•u•

Till läsningen: I **a** har ensidig, tämligen kort bst, förhållandevis högt ansatt. På ömse sidor om hst, 0,5 cm nedanför runans topp, finns en punkt inskuren. Den därpå följande ristningen bör snarast uppfattas som en binderuna **au**; **a**-bst är lägre placerad än i I **a** och något längre; **u**-bst är skuren i två drag, ett lodrätt och överst ett svagt lutande; på ömse sidor om **u**-bst finns i jämnhöjd med **a**-bst en punkt av samma slag som invid I **a**.

Inskriften är otvivelaktigt en ägarbeteckning, uttryckt med initialerna i ägarens namn. I framför allt äldre medeltida bokstavsskrift (före 1370) förekommer som namnförkortningar begynnelsebokstaven ensam med en punkt på ömse sidor (se Sam Jansson, *Latinska alfabetets utveckling i medeltida svensk brevskrift*, i: *Acta Phil. Scand.* XXII, 1954, s. 124 och 133). I runinskrifter har belägg för denna punktförsedda förkortningsform hittills saknats.

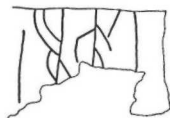
232. S:t Peders sn, Lödöse, Kroken 1:2. Nu i Statens historiska museum

Pl. 176

Litteratur: R. Ekre, Brev t. E. Svärdröm 4/5 1966 (ATA), Fyndförteckning 4/5 1966 (VHAA 2523/66).

En täljd trästicka med några runliknande tecken påträffades i september 1965 i Lödöse vid arkeologisk undersökning av »den nordliga borgarbebyggelsen (norr om norra åarmen)». Föremålet hittades på ett djup av 90–105 cm ca 75 m V om dominikanerklostret. Grävningsledaren R. Ekre beskriver närmare fyndomständigheterna sålunda: »Fyndskiktet hör till de äldsta bebyggelseskedena inom området. Fyndet har gjorts omedelbart utanför och söder om en husgrund i jord, som saknade tydlig skiktning. Inom husgrunden fanns ett tunt lerskikt med kolrester (brandlager?) på ca 100 cm. Över detta förekom västeuropeiskt rödgods men under skiktet representerades keramiken enbart av odrejat, grovt svartgods. Jorden i fyndskiktet utanför husgrunden kunde svara mot ettdera eller båda skikten inom husgrunden.» Föremålet förvaras i Statens historiska museum, inv.nr 27.600: J 1358.

En(?). Längd 17 cm, största bredd 2,6 cm, tjocklek 1,6 cm. Stickans tvärsnitt är rektangulärt med avfasade hörn. Den smalare ändan är plant avskuren med lätt fasad kant. Den grövre ändan är ojämnt avskuren. Tecknen stå tunt ristade på ena bredsida vid den grövre ändan. Runornas toppar och baser ha gått förlorade med urslagna flisor. Sannolikt har tecknens höjd sammanfallit med stickans bredd, d. v. s. varit 2,6 cm. Inskriften förefaller att vara fullständig; inga spår av ristning i utrymmet intill tvärcanten. Håller man stickan med den grövre ändan åt höger har inskriften följande utseende:

Med spegelvända runor och läst från höger innehåller ristningen runföljden **lopaf** eller om det lodräta strecket, kortare än huvudstavshöjd, medtages **lopaf-i**, varvid binderunorna upplöstes enligt reglerna. Ingen-

dera ger någon mening. Användningen av binderunor kräver, att ristaren är säker i stavningen och fullt konsekvent i förkortningsmetodens tillämpning. Man har dessvärre intryck av att så icke har varit fallet här.

Bruket av binderunor florerar under 1200-talet, främst dess senare hälft, men lever kvar även efter denna tid. Även fyndförhållandena svara mot en datering till senare delen av 1200-talet eller till 1300-talet.

254. S:t Peders sn, Lödöse, Kroken 1:2. Nu i Statens historiska museum

Pl. 177

Litteratur: R. Ekre, Fyndförteckning $\frac{8}{5}$ 1967 (VHAA 2652/67), d:o $\frac{11}{2}$ 1968 (VHAA 962/68); E. Svärdröm, Runfynd 1967 (i Fornvännen 1968), s. 286.

I samband med mättnings- och återställningsarbeten hösten 1966 på utgrävningsområdet å Kroken 1: 2 och 1: 35 tillvaratogs på ca 170 cm djup ett träföremål, en botten eller ett lock till en spånask(?), med tre inskurna runtecken. Föremålet (SHM inv.nr 27.600: M 66) är av ek, cirkelrunt med en diameter av 14 cm och tjocklek av 0,9 cm. Runorna äro 5 cm höga. Förutom runtecknen finns ett kryss av ca 3 cm långa linjer inskuret. Inskriften kan formellt läsas sedd från två olika håll. Praktiska skäl tala för att den skall läsas med det skurna krysset ovanför runorna. Det kan nämnas att runinskriften förefaller sekundär i förhållande till krysset.

Inskrift:

kaa

Till läsningen: I r. 3 är hst nedtill kluven, förmodligen en korrigering. **a**-runorna ha ensidig bst. Ur den andra aspekten, med krysset nedanför inskriften, måste runföljden läsas **k k a**.

Inskriften är dunkel till sitt innehåll. Förmodligen är den en ägarebeteckning, möjligen två begynnelse-runor i ett namn jämte pres. 3 sg. av verbet *ægha*, *a*, med utelämnat objekt. Se även Vg 238.

Ett annat föremål, en botten till en svarvad trätallrik av ek (SHM inv.nr 27.600: M 83) påträffades inom området på ett djup av 120 cm. Stödbotten, 8,2 cm i diameter, har ett inristat bomärke i form av en **f**-runa, 3,5 cm hög.

Samtidigt påträffades också, på 140 cm djup, fyra delar av en furusticka (SHM inv.nr 27.600: M 61) med några svaga, tunt ristade runliknande tecken, som påminna om **l**- och **u**-runor. De ge ingen mening, och ristningen är förmodligen en s.k. förvirrad inskrift påminnande om kyrkklockornas i Fivlered, s. 471, och Mofalla, s. 414. Ristaren har förmodligen icke varit helt obekant med runor men okunnig i runskrift.

233. S:t Peders sn, Lödöse, Kroken 1:16. Nu i Statens historiska museum

Pl. 178, 179

Litteratur: P. H. Rosenström, Fyndförteckning $\frac{2}{10}$ 1961 (VHAA 6125/61), Nya medeltidsundersökningar i Gamla Lödöse (VFT 1963), s. 280; E. Svärdröm, Kalendersticken från Lödöse (Antikvariskt arkiv 21, 1963); S. O. Jansson, Art. Kalenderstav i Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid 8 (1963), sp. 150; K. G. Ljunggren, Rec. av Svärdröm a.a. i ANF 79 (1964), s. 298f.; J. Granlund, d:o i Fornvännen 1966, s. 257f., Livet i senmedeltidens städer (i: Den svenska historien 2, 1966), s. 248.

Äldre avbildningar: Rosenström a.a., Svärdröm a.a.

I samband med arkeologiska undersökningar i centrum av Lödöse, Kroken 1: 16, med anledning av schaktningsarbeten för husbygge (vari nu Lödöse museum ingår) påträffades 1961 en kalendersticka med run-